

Sotsiaaldemokraadid

Tartu aeg

MARJU LAURISTIN:
peame jõudma
erakondadeüleste
kokkulepeteni
Eesti riigi tuleviku
põhiküsimustes

lk 2

EVELIIS PADAR:
strateegiline
on valida
naisi

lk 8

Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor Krista Aru:

**Tartu peab olema
jõukam ja
iseseisvam!**

**RISTSÕNA
TAGAKAANEL**

Toimetulek on julgeolek

Lauri Läänemets

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna esimees

Parempoolse majanduspoliitika nähtamatu käsi on eba võrdsuse süvendamisega tekitanud kaotajate-võitjate ühiskonna, kus „kaotajad“ ihalevad tugevat autoritaarset kätt, mis piiraks kõigi vabadusi ja õigusi. Reformierakond ei saa olla vastus EKRE-le, sest EKRE on Reformierakonna poliitika tagajärg.

Sotsiaaldemokraadid seisavad selle eest, et Euroopa kiireim hinnatõus ei hävitaks Eesti perede toimetulekut ega laastaks kohalikke ettevõtteid. Kui on tõusnud hinnad, peavad tõusma ka sissetulekud – palgad, pensionid, lastetoetused.

Nii on moraalselt õige Eesti inimeste suhtes, kes on kolm aastakümnet panustanud ühiskonna ülesehitamisse ja kellel peab säilima lootus paremale homsele. Sest ilmajätuse tunne ja lootusetus murendab usku oma riiki ja annab äärmuslastele ettekäände lõhkuda demokraatiat ning kärpida inimeste põhiõigusi ja vabadusi.

Vaid igapäevane õiglane kohtlemine ja kindlustunne tuleviku ees tagab ühiskonna ühtsuse ja sisemise tugevuse, mis on Eesti riigi ja rahva üle aegade kestmise garantii.

Meie inimeste toimetulek on ka meie riigi julgeolek! Sotsiaaldemokraadid on rahva kindlustunde tagamisel alati olnud suunanäitajad. Ka praeguses valitsuses oleme saavutanud õpetajate, kultuuri- töötajate ning päästjate ja politseinike ajaloolised palgatõusud. Samuti tagasime, et juba juulikuust saab iga eakas endale vajaduse korral võimaldada hooldekodukoha pensioni eest. Kuid saame teha veel palju enam, et taastada Eesti inimeste usaldus oma riigi vastu ning vähendada ebavõrdsust ja lõhesid meie ühiskonnas. Sest vaid ühtne rahvas on tugev rahvas.

Ukrainas toimuv meenutab, kui habras on iseseisvus, rahu ja demokraatia. See rahvas võitleb ennastsalgavalt oma riigi eest, sest sellel riigil on pakkuda palju enam kui agressori diktatuuril. Ukrainat vaadates mõistame, et riigi julgeolek pole pelgalt relvad ja laskemoon, vaid inimeste kaitsetahe. Inimesed seisavad oma riigi eest, kui nad usuvad selle väärtustesse ning teavad, et riik on nende jaoks alati olemas. Toimetulek on julgeolek!

Reformierakond ei saa olla vastus EKRE-le, sest EKRE on Reformierakonna poliitika tagajärg.

Marju Lauristin: peame jõudma erakondade-üleste kokkulepeteni Eesti riigi tuleviku põhiküsimustes

Iseseisvuse taastamisest saadik on Eesti riigimasin toimunud kolm aastakümnet ilma tõsisemate uuendusteta, välja arvatud kohanemine Euroopa Liidu bürokraatiaga. Võrreldes 1992. aastal loodud suhteliselt lihtsa ja läbipaistva valitsemisüsteemiga on juurde tulnud ametkondlikke struktuure ja hämaraid koridore, mille suletud uste taha ei näe ei ajakirjanikud ega tavakodanikud.

Mida on näha, on otsuste vastuvõtmise aeglus, asjaajamise tülikus, e-riigi eeliste muutumine tõrgeteks (ehitusregister!). Peame tunnustama, Eesti riigi praegune toimimise viis ei anna kodanikele veendumust, et õigel ajal võetakse vastu just kõige vajalikumad, arukamad ja kiiremad otsused. Tundub, et riigimasin on roostes, ei reageeri, ei häälestu. Samas on maailm meie ümber muutunud kordi keerukamaks, muutused kiiremaks ja sügavamaks, kriisid ähvardavamaks. Iga hetk paneb ette senitundmatu probleemi, seega peab masin töötama võimalikult tõhusalt ja ka järgmise 10 aasta jooksul peab olema sama väle ja võimekas, nagu ta oli näiteks siis, kui me alles Euroopa Liitu astumiseks valmistusime.

Kolmkümmend aastat ei sõida üksi auto ilma korraliku tehnilise ülevaatuseta, korraliku puhastuse ja kulunud osade väljavahetamiseta. “Putitamist” vajavad nii ministeeriumide silotornid koos nende juurdeehitusena tekkinud üüratute ametitega, aga ka meie maksusüsteem, mis ei jaksa välja vedada riigi ja omavalitsuste kasvavat kohustuste koormat. Kuid

ei riigikogu, valitsus ega vabakonnad, ehk need, kes ise sõidavad, ei saa riigimasinat seisukorrale õiget hinnangut anda – emme ja issi lastega ei saa ise oma pereautole tehnoloogilist teha. Selleks, et läbi viia professionaalne valitsemise ja riigimajanduse tehnohooldus, on vaja see tellida erapooletult asjatundjalt, moodustades selleks riigi- ja maksureformi töörühma Eesti Panga ja Riigikontrolli eestvedamisel ning majandus- ja riigiteadlaste osalusel.

Samuti vajame hädasti ja kiiresti laia põhjaga arutelu, et saavutada erakondadeüleste kokkulepped põhiküsimustes, mis aitavad Eesti riigil ühtsena edasi minna nii kliimanetraalsuse, riigi julgeoleku kui ühiskonna sidususe ja kultuuri kestlikkuse eesmärke silmist laskmata. Missugust riiki vajame, missugust riigi ülesehitust, missugust maksusüsteemi ja sotsiaalkindlustust peame otstarbekaks? Millist energiat peame tuleviku kindlaks, kas tahame Eesti pinnal luua tuumajaamu? Missuguses ühiskonnas tahame kasvatada lapsi? Kuidas hoiame rahvuskultuuri nii lahustumise eest globaalses infovoogudes kui endasse kapseldumise eest avatud maailmas? Mill viisil rakendame ühiskonna turvalisuse,

riigi kaitsevõime ja inimeste heaolu teenistusse uusi digivõimalusi, vältides samas tehisisintellekti kasutamist “suure venna” kõiki jälgiva ning inimeste valikuid ette määrava jõuna?

Riigikantsleil juhtimisel valminud strateegia ‘Eesti 2035’ on kahjuks juba vananenud, sest Ukraina sõda on muutnud tundmatuse nihi ohuhinnanguid kui globaalseid tulevikuvisioone. Veel on meil praegu aega kaaluda, mida ning mis järjekorras on vaja teha selleks, et tunneksime endid järjest ohtlikumas maailmas nii kindlalt kui võimalik. Nursipalu juhtum näitab, kui keerukaks võib minna tasakaaluka tee leidmine näiliselt ka kõige ilmsema riikliku vajaduse rahuldamiseks. Samas on nüüd täiesti selge, et strateegiliste otsusteni jõudmiseks ei piisa mistahes kombinatsioonis erakondadevahelistest lepetest – seal, kus eelistusi määrab poliitilise turu konjunktuur, ei saa olla kindel kokkulepete püsimises ega ka sisulises vastavuses tuleviku vajadustele. Peame leidma tee laiapõhjaliste ühiskondlike kokkulepeteni jõudmiseks, panustades ka e-riigi seni kasutamata võimalustele, näiteks tulles uuel tasandil tagasi kunagise Rahvakogu idee juurde.

Alates esimesest iseseisvuse taastamise järgsest valitsusest on sotsiaaldemokraadid seisnud põhimõtte eest, et Eesti tulevik sõltub koostöövõimest kõigi jõudude vahel, kellele pole poliitika kõige tähtsam mitte erakondlik võimuvõitlus, vaid Eesti kui väikese demokraatliku rahvusriigi areng ja püsima jäämine kuitahes tormisel maailmamerele. Me armastame Eestit!

Kadri Leetmaa: Rahvuslus ei pea olema kuri!

Möödunud sõjaaasta pani meid vaateid maailma tasakaalule ümber mõtestama. Eesti inimesed ei ole kunagi olnud nii avatud südamega sõja eest pagevate inimeste aitamisel. Meedia kaudu meieni jõudvad sõjakoleddused panid mõistma, kui haavatav on meid ümbritsev mugavus. Selgeks sai seegi, kui palju on kodudes asju, mida keegi tegelikult ei vaja.

Aasta pärast sõja algust kutsuvad aga osad poliitilised jõud üles südame sulgemisele. Toimetulekukriis küsitakse, kas me ise ikka peame vastu. See on olnud klassikaline küsimus igas heaoluriigis, mis on pidanud oma sotsiaalsüsteemi kolleduste eest pagevatele inimestele avama. Oma heaolu jagamine ongi rakse, kergesti võtab maad inimeste lahterdamine omadeks ja võõrasteks.

Putini sõda ei ole praeguses maailmas ainus sõda. Kui kliimakriis süveneb, tekivad üha uued konfliktikolled. Me vajamegi võimekat riiki, mis suudab ühtaegu hoida oma inimesi ja Eesti kultuuri ning mis võtab ka vastutuse keskkonna, demokraatia ja inimõiguste eest maailmas.

Oleme rahvusvahelise vastutuse võtjad olnud palju vaesemana. Taasiseseisvusa alguses tõime oma rahvuskasvatuse koju Abhaasia sõjast ning ülikoolid kutsusid meile haridust omandama soome-ugri

rahvaste üliõpilasi, et ka nende kultuur püsiks ja areneks. Olime me siis jõukamad?

CV

Töö:

- inimegeograafia kaasprofessor Tartu Ülikoolis
- uurimissuuna: ebavõrdsus linnades, ränne, segregatsioon, eluasemepoliitika, regionaalareng, tark maalisus, elukeskkonna kvaliteet jm.
- Euroopa Liidu URBACT programmi Eesti koordinaator

Haridus:

- doktorikraad inimegeograafias (TÜ, 2008)

Pere:

- 2 poja ja 1 tütre ema
- Sündinud Võrumaal, Ruusmäel

Hobid:

- rahvatants, loodus, võro keel ja kultuur

Ukraina sõda ei saa enam kunagi olematuks teha, see jätab jälje Eesti ühiskonnale igal juhul. Võõraviha õhutamine ning valijale üherahvuselise Eesti lubamine ei ole realistlik. On ilmselge, et lähematel kümnenditel kõlab siinmail ka eesti keelest erinevaid keeli.

Me kõik tahame, et sõjapõgenikud saaksid ruttu koju tagasi. Kuid kõigil pole kodusid ning laastatud riigi ülesehitamine võtab aastaid. Eeldus, et peatselt koju sõitvad põgenikud eesti keelt ei vajagi, võib osutuda valusaks valearvestuseks. Oma senisest lõimumiskogemusest peaksime õppima ja alustama uute tulijatega ühise ühiskonna loomist kohe. Meenutagem, et paljud Eestist põgenenud inimesed said võimaluse koju naasmiseks alles poole sajandi pärast. Kui Ukrainasse saab tagasi kiiremini, pole kaotada midagi, meil on siis hulk Eestit tundvaid sõpru.

Ukrainatagi on Eesti viimased aastad olnud sisseränderiik ning sisserändetagi hiilib töökeskkondadesse vene ja inglise keel. See on meie vastutus, hoida oma kultuur korras ja keel elujõuline. Meie saame oma teisest rahvusest kolleegiga suheldes mitte tühja-tähja pärast loobuda eesti keelest. Ainult meie saame oma lastega rääkida kodukandi murdekeelt. Ainult meie saame lugeda ja kirjutada raama-

508

Kadri Leetmaa
geograaf

tuid, luua ja laulda oma keeles, viljelda oma rahvakultuuri, tunda Eestimaa loodust.

Seda kõike saab aga teha olemata endast erineva suhtes tõrv. Suletus teeb meist parimal juhul muuseumieksponaadi. Tartu kui ülikoolilinnajaoks on erinevuste talumine lausa märgilise tähendusega. Teadus on olemuselt rahvusvaheline ja Tartu vajab sallivat Eestit otsekui õhku.

Paljud meie noored on läinud õppima teistesse riikidesse. Kas nad teevad ühel hetkel otsuse siduda end tööalaselt Eestiga ja kasvatada oma lapsi siin, sõltub sellest, milline on Eesti. Nad tulevad tagasi siis, kui kodusesse Eestisse mahub ära nende avar maailmapilt ja võib-olla ka nende mitmekeelne pere. Kõige paremini hoiabki eestlust, keelt ja riiki see, kui me teeme Eesti sallivaks.

Krista Aru: oma riik, see oleme me ise

Krista Arult küsis
Karl Pütsepp

Oled ühe ametiaja riigikogu liikmena töötanud. Mis tõi Sind tagasi kandideerima?

Ma arvan, et riigikogu komisjonid on see koht, kus peaks rohkem töötama, kus saaks arutada, otsida ja argumenteerida kõikide nende küsimuste üle, mis on Eesti arengus tähtsad. Esimesest korrrast jäi tunne, et ma ei osanud seda võimalust täies mahus kasutada, et ma polnud valmis. Arvan, et nüüd olen teadlikum sihikindlaks tööks riigikogus, mu jalg enam ei väriseks, kui astun riigikogu kõnepulti.

Mille põhjal tegid valiku kandideerida Sotsiaaldemokraatliku Erakonna nimekirjas?

Mind kõnetas SDE sõnum "Tugev Eesti on õiglane Eesti", sest usun sellesse. Teiseks on mulle sümpaatsed mitmed erakonna seisukohad alates inimeste võrdõiguslikkusest, üksteise toetamisest, nõrgemate abistamisest kuni kultuuri ja hariduse väärtustamiseni ning palgapoliitika ja regionaal-küsimusteni.

Sinu puhul ei saa üle ega ümber Jaan Tõnissonist. Kuidas Sa jõudsid Tõnissonini, tema tegevuse ja pärandi uurimiseni, aadete kandmise ning levitamiseni?

Ikka tänu uudishimule. Millised olid need tingimused, mis lubasid eestlastel aastal 1902 luua Tartus esimese

505

Krista Aru
Tartu Ülikooli
Raamatukogu
direktor

ühistegevusliku hoiu- ja laenuühistu? Kuidas ehitati 1906. aastal eestlaste kunstitempliks kujunenud Vanemuise maja? Milliste lootustega rajati Eesti Rahva Muuseum? Millest tuli see jõud ja veendumus, mis lubasid juba 1917. aasta novembris välja kuulutada püüde Eesti iseseisvusele? Kui otsida vastuseid, siis jõuad ikka ühe nimeni – Jaan Tõnisson.

Missugused mõtted ja ideed Jaan Tõnissonilt Sinu jaoks kõige rohkem kõlavad, mida neist järgid?

Neid on palju ja õnneks pea iga eluvaldkonna kohta.

Kõige tähtsamad on siiski püüed õigluse poole kõikides tegemistes, usk sellesse, et edasi viivad aaded, et rahva vaimujõud peitub hariduses, et ühistegevus on ideeline jõud, et vabadus ja omariiklus pole midagi enesestmõistetavat, selle jaoks tuleb iga päev tööd teha, et vabadus nõuab ka vastutust, et demokraatliku riigivõimu kohus on anda oma rahvale turvatunne ning valitseda nii, et ka kõige raskemas olukorras püsiks usk ja lootus.

Kui kujutada ette ajasilda meie ning Tõnissoni kaasaja vahel, siis kas tekib mingit laadi paralleele?

Tõnissoni aktiivne tegutsemisaeg oli pikk, Tsaari-Venemaast omariikluse lõpuni. Paralleele on võimalik leida erinevatest perioodidest, aga kõige rohkem siiski 1930. aastatest. Oma riigi ja iseseisvusega harjuti, riigilt hakati ootama tuge ka neis asjus, millega varem ise toime tuldi, seltsitegevus asendus mitmes vallas asutuste poolt juhitud ettevõtmistega, erakondadevahelised kemplused võimu pärast tüütasid rahvast, muutusid näotuks ja viisid valitsuste vahetumisteni. Mul on tunne, et siis unustati see kõige olulisem: iseseisvus pole midagi enesestmõistetavat, selle jaoks tuleb tööd teha. Kadus aade ning eesmärgiks said võim ja raha. Üha sagedamini tundub, et kahjuks on see nii ka tänapäeval.

Missugused peaksid olema järgmise riigikogu koosseisu sihid?

Riigi julgeolek, mille tugipostideks on tark, kaalutletud ja kaasaegne energiajulgeolek, eluterve keskkond, laiapiindne riigikaitse, inimeste soov ja tahtmine siin elada. Viimane sisaldab ka paikkondlikust eripärast lähtuvat regionaalset arengut koos töötava taristu ja sotsiaalse võrgustikuga.

Kuidas tagada, et igal Eesti inimesel oleks kindlustunne, et igaks saaks töötada, tegutseda, luua ja mõtestada?

Valitud riigivõim peab tegutsema nii,

et rahvas saaks oma riiki uskuda ja usaldada, et oma riigile mõeldes ei peaks häbenema ega kahetsema, et püsiks armastus oma riigi vastu. Ma usun Jaan Tõnissoni sõnadesse: "Oma riik, see oleme meie ise. Kui me riigilt midagi tahame, siis tahame kõigepealt iseendalt."

Missuguste algatuste eest Sina riigikogus seista kavatsed?

Loovisikute ravikindlustuse, haridus- ja kultuuritöötajate palgatõusu, nädalavahetusele jääva riigipüha kompensatsiooniseerimise, kutsehariduse maine, kõrghariduse ja teadustöö rahastuse, kogukondliku tegevuse ja regionaalarengu väärtustamise ning veel mitmete oluliste küsimuste eest.

Kas oled terve elu elanud Tartus? Mis Sind Tartus hoidnud, paelunud on?

Ma tulin Tartusse Ida-Virumaalt, kui lõpetasin Pagari 8-klassilise kooli, et õppida tollases Tartu 8. keskkoolis õpetaja Vello Saage kirjandusklassis. Tahtsin pärast ülikooli minna ajakirjanikuna tööle Hiiumaale, aga professor Juhan Peegel veenis mu ümber ja jäin Tartusse, et asuda tööle ülikoolis. Tartu on mulle andnud õpetajad, palju toredaid inimesi ja sõpru, Tartu on andnud kõik minu suurepäraseid töökohad: Eesti Kirjandusmuuseumi, Eesti Rahva Muuseumi, Tartu Ülikooli koos raamatukoguga. Tartu veetlus on selles, et siin on kogu aeg uusi noori inimesi, pead end kogu aeg vaimselt erksana hoidma, muutuma ja õppima, et koos edasi minna.

506

Heljo Pikhof
riigikogu liige

Heljo Pikhof:

kergendust kõige nõrgematele

Läinud sõgedast aastast tuleb head kui tikutulega otsida. Vaieldamatult väärt asi on hooldekodude rahastamise reform, mille jaoks vajalikud seadusemuudatused riigikogu aasta lõpul vastu võttis. Sellest on kergendust sadadele tuhandetele inimestele, kes oma lähedase põetamise eest hooldeasutuses on pidanud maksma hingehinda või siis hooldanud teda ise kodus, sest raha ei ole lihtsalt kuskilt võtta.

Sellest on head meelt sotsiaaldemokraatidele, kes me oleme pikki aastaid võidelnud selle eest, et omastehooldeajatele hõlpu anda, et nende endigi elu ei jääks elamata. Sotsid said suvistel koalitsioonikõnelustel väärrika vananemisega seotud teemadringile kõigi aegade suurima rahatoetuse, mis nüüd oma-

valitsuste kaudu jõuab hoolekandesüsteemi.

Kõige rohkem teataksegi teisest poolaastast käivituvat korda seeläbi, et vajadusel saab abivajaja hooldekodu koha omaenese pensioni eest.

Enne veel kui püüda uut korda pisut lahti rääkida tahaksin rõhutada reformi teisigi tähtsaid aspekte. Riik suunab omavalitsustele tänava 39,2

miljonit, tuleval aastal 56,7 miljonit eurot, lisaks hakkab neile laekuma ka osa tulumaksu pensionitulult. Sellest rahast annab mitmeti toetada abi vajava inimese kodus elamist, korraldada koduteenuseid, päevahoidu, kergendada pereliikmete hoolduskoormust. See omakorda aitab ennetada inimese sattumist asutuspõhisele hooldusele, pakuvad ju koduseinad talle tuge. Hooldekodu tulgu ikka viimases hädas.

Teame kõik, et hoolduses valitseb meil suur puudus (kvalifitseeritud) töötajatest, sest töö on raske ja palk väike. Täiendavast avalikust rahastusest saab tõsta nende töötasu, kehtestamisel on hooldustöötajate ja klientide suhtarvud hooldekodudes, mis seab piirid töötajate koormusele ja aitab neil oma hoolealustesse suhtuda kui erinäolistesse inimestesse.

Uue korra järgi hakkab omavalitsus osalema iga inimese hoolekoduteenuse rahastamisel.

Kui hooldekodu elu on „omast pinsist“ kättesaadav, ei pea hädaline enam südant valutama, et on lastele nagu vesikivi kaelas, ega pea abistaja koju jääma, sest töö kõrvalt ei jõua ja hooldekodu jaoks ei ole lihtsalt raha. 2021. aastal osutati üldhooldusteenust 14 000 inimesele, ent hinnanguliselt oleks vajajaid poole rohkem.

Värske uuring näitab, et umbes 15 protsenti ehk 160 000–180 000 Eesti inimest aitab hooldada ligimest.

CV

- Haridus: Tartu Ülikooli õigusteaduskond, jurist.
- Põline tartlane, täiskasvanu poja ja tütre ema.
- Riigikogu liige, õiguskomisjoni esimees.
- Tartu Linnavolikogu liige, sotsiaalkomisjoni esimees.
- Sotsiaaldemokraatliku Erakonna juhatuse liige.
- Olen teinud ametiühingutööd, kaitsnud meditsiinitöötajate ja õpetajate huviseid ning panustanud Riigikogus Eesti pere- ja heaoluse, tervishoidu, töö- ja haridusvaldkonda ning vastavasse seadusloomesse.

Rohkem kui pooled neist on suuremal või vähemal määral ohvriks toonud omaenese huvid: nad pole saanud piisavalt puhata või magada, sõprade ja pereliikmetega koos olla, reisimisest ja huvitegevusest rääkimata. Viies on pidanud oma pere eelarvet koomale tõmbama, ligi kümnendik ametitööst loobuma.

Kui seni tasusid ligikaudu 80 protsenti üldhooldusteenuse kogukuludest teenuse saajad ja nende lähedased ning 19 protsenti omavalitsused, siis uue korra järgi hakkab omavalitsus osalema iga inimese hoolekoduteenuse rahastamisel.

Omavalitsuse kohustus on katta hoolduskulud (töötajate tööjõu-, riie- tuse, tervisekontrolli, koolituse jms kulud). Teenust saav inimene tasub ülejäänud osa kohamaksumusest, mis on seotud majutuse, toitlustamise, muude teenuse osutamisega.

Tött-õelda pole kliendi jaoks suurt tähtsust, mis taskust mis rea eest tasutakse. Omavalitsus maksab täiendavat hüvitist ka siis, kui inimese sissetulek on keskmisest vanaduspensionist väiksem. (Arvestus toimub eelnenud aasta II kvartali statistika põhjal, ainult sel üleminekuajal on indekseerimine veidi keerulisem – et väikese pensioni saajatele mitte liiga teha.) Muidugi ei ole ka omavalitsuse kaugas põhjatu ehk siis piir tuleb ette.

Toome lihtsa näite. Kui inimese kuusissetulek on 500 eurot ja ta elab hooldekodus, kus kohamaksumus nagu Tartu hooldekodus on 1200 eurot kuus, millest omavalitsus tasub 600 eurot hoolduskulu, jääb kliendil kohatasust puudu veel 100 eurot. Selle hüvitab siis omavalitsus täiendavalt, kattes inimese sissetuleku ja keskmise vanaduspensioniga vahe.

Inimesele jääb muidugi valikuvõimalus, millisesse hooldekodusse ta minna tahab, kas võimalikult kodulähedasse või võimalikult kiiresti. Küll aga ei saa ta omavalitsuselt eeldada võimalikult luksusliku teenuse kinnimaksimist – sellesse tuleb ka endal panustada.

Nendega, kes juba praegu elavad hooldekodus, või nende lähedastega tuleks omavalitsustel ühendust võtta – et teada saada, kuidas nad soovivad hoolduskulude rahastamist. Kõiksugu andmete töötlemiseks on ju vaja inimese nõusolekut, aga pool aastat on piisavalt pikk aeg, et asjasse selgust tuua.

Erinevalt mõnest muust, sihtsuunatud mäsust ei riiva hooldekodude rahastamise reform põrmugi ühiskonna õiglustunnet. Enne eelmise riigikogu valimisi korraldati küsitlus: kas riik peab tagama hooldekodu koha neile eakatele, kes seda vajavad, kuid kel endal selleks raha ei ole. 97 protsenti vastanutest ütles juba siis oma kindla jah-sõna. Paremini hilja kui mitte kunagi.

Toomas Jürgenstein: haridus kui teekond iseendani

Õpetajana kuulun nende ehk pisut naiivsete inimeste hulka, kelle arvates hea haridus lahendab ühiskonnas väga paljud probleemid. Olen veendunud, et eelkõige peaks haridus toetama õpilaste kasvamist kindlate vaadete ja isiksusteks.

Toon järgnevalt välja mõned põhikooli, gümnaasiumi ja kutsekooliga seotud laiemad eesmärgid, mida võiks kõikide haridusega seotud otsuste langetamisel silmas pida. Kindlasti sisaldavad need omajagu subjektiivsust. Jätan välja alushariduse ja ülikoolihariduse, mille eesmärged vastavatel haridusastmetel enam kosulust tundvad lugejad saavad mõttes täiendada.

Alustan põhikooli esimestest astmetest, kus suureks eesmärgiks võiks olla, et õpilasel tekiks ja säiliks sügav huvi maailma vastu. See on aeg, kus õpilane peaks julgema küsida kõige ootamatuid küsimusi, soovida arutada ja vaielda. Kindlasti on sellise

koolikeskkonna loomisel oluline koostöö kogukonnaga, nii mõnigi õpilase huvi kasvab välja millestki lähedast: kooliteele jäävast metsatukast, vanemate raamaturiulist, naabrite mikroskoobist.

Põhikooli teises pooles võiks koolis loodud tingimused suunata õpilasi üles leidma õppeaineid või tegevusi, milles nad end hästi ja kosulust tunnevad. Sellist lähenemist soosivad eelkõige dialoogid, diskussioonid ja avastusõpe. Samuti on oluline kokkupuude reaalse töömaailmaga, näiteks karjääriõpe, õpilasfirmades osalemine ja töövarjuku käimine. Põhikooli lõpus tuleb teadlikult langetada esimene suur haridusvalik: gümnaasium või kutsekool, reaal või humanitaaria jne.

Gümnaasiumis oleks juba keskeks märksõnadeks valik ja vastutus. Kool peaks pakkuma õpilase võimalusi teha valikuid ja kujundada oma isiklik õppekava. Aga iga valik toob kaasa vastutuse, valikute harjutamiseks peab õpilastele andma võimaluse teha vigu ja kogeda eksimusi, mida nad ise parandada saavad.

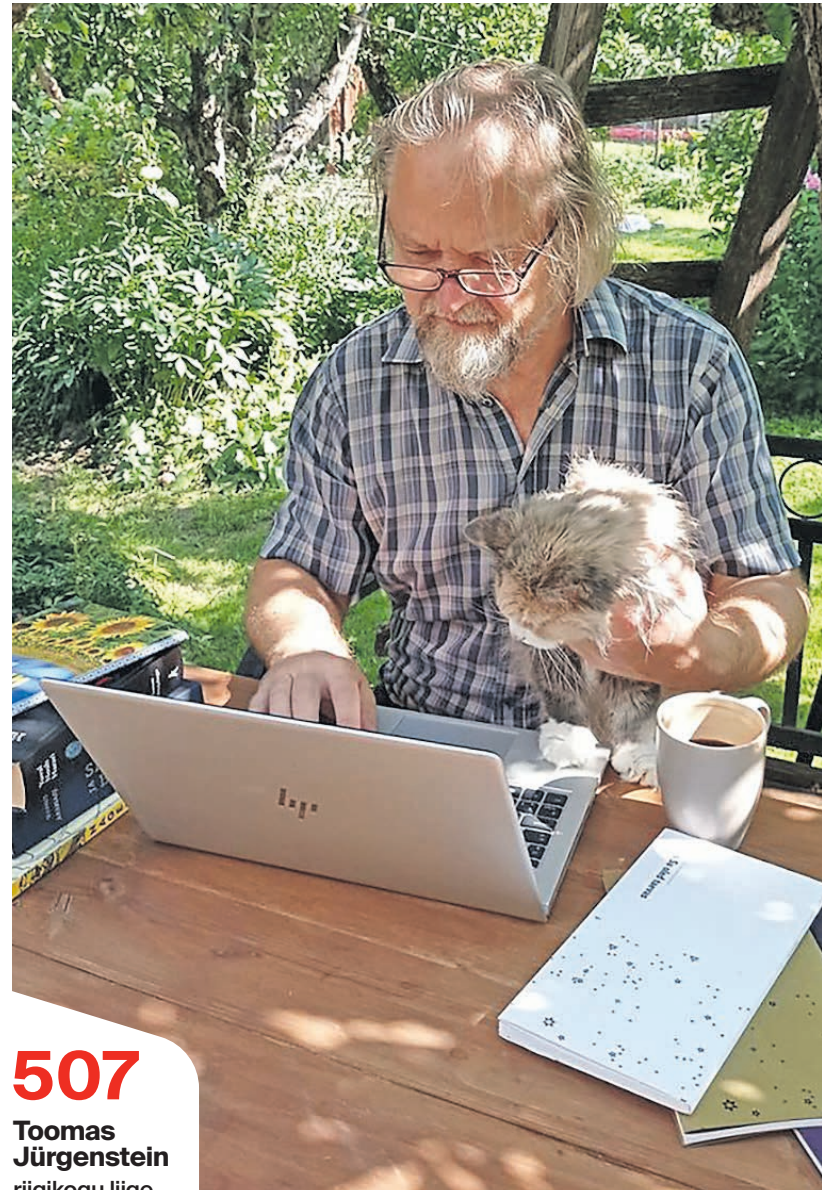
Mulle näib, et kutsehariduses oleme ühiskonnas liiga vähe rääkinud meistriks saamisest ja meistri uhkusest. Oma kätega valmistamise, loomise või korrastamise rõõm on

CV

- Olen sündinud Pärnemaal ja õppinud väikeses maakoolis. Gümnaasiumi lõpetasin Pärnus, tulin Tartusse bioloogiat õppima ja siia olen vaheaegade jäänud. Sisimas tõmbas midagi teoloogiat poole, asusin õppima usuteadust ja 1997. aastast olen töötanud Hugo Treffneri Gümnaasiumis usundiõpetuse ja filosoofia õpetajana.
- Olen kuulunud nii Tartu Linnavolikokku kui kaks korda asendusliikmena Riigikokku.
- Olen abielus Lea Jürgensteiniga, meil on poeg ja kaks tütar. Mu hobideks on lugemine, looduses käimine ja tervisesport.

väärtuslik ja selle esile toomine võiks kutseõppes rääkides rohkem kõlada. Samuti omandatud ametiga kaasas käiv stabiilsus, nii nagu rõhutas kunagises Tartu kutsehariduskeskuse reklaamis luuletaja Contra: „Elu pole siid ja samet, tegijal on kindel amet!“

Lõpetuseks ei saa ma mööda õpilaste jaoks kogu õppetöö mõtestamise vajalikkusest. Kool toetab õpilase isiksuse kasvamist eelkõige siis, kui õpilane mõistab õpitava laiemat tähendust iseenda ja ümbritseva jaoks.

507
Toomas Jürgenstein
riigikogu liige

Sinu kandidaadid

Toimetulek on julgeolek! Sellepärast vali neil valimistel sotsiaaldemokraadid. Vali südamega!

505

Krista Aru

Tartu Ülikooli Raamatukogu
direktor

506

Heljo Pikhof

riigikogu liige

507

Toomas Jürgenstein

riigikogu liige

508

Kadri Leetmaa

geograaf

509

Lemmit Kaplinski

Tartu abilinnapea

510

Joanna Hoffmann

Tartu Kunstimuseumi direktor

511

Karl Pütsepp

õpetaja

512

Ants Johanson

pärimusmuusik

513

Mart Hiob

linnplaneerija

514

Eveliis Padar

sotsioloog

Sinu hääl otsustab!

Riigikogu valimiste päev on 5. märtsil 2023. aastal, kui kell 9–20 on avatud kõik valimisjaoskonnad ning toimub ka kodus hääletamine. Valimispäeval saab hääletada ainult oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades. Leia endale valimisjaoskond: www.valimised.ee

E-hääletamine algab 27. veebruaril kell 9 ja kestab 4. märtsi kella 20-ni. Hääletada saab ööpäev läbi aadressil: www.valimised.ee. E-hääletamiseks vajad arvutit, kehtivat ID-kaarti või mobiil-ID-d. NB! Smart-ID-ga hääletada ei saa.

Eelhääletus toimub 27. veebruarist kuni 2. märtsini, kui igas vallas ja linnas on avatud vähemalt üks valimisjaoskond, kus saavad hääletada ka valijad, kelle elukoht on mõnes muus valimisringkonnas. Hääletamine algab iga päev kell 12 ja lõpeb kell 20.

Eelhääletus kõigis valimisjaoskonnades toimub 3.–4. märtsil kell 12–20, kui saab hääletada oma elukohajärgse valimisringkonna valimisjaoskonnades.

Tule kindlasti valima ja vali südamega!

Lemmit Kaplinski: huvikoolid saavad hoogu juurde

Tartu on lastel valida suurel hulgal erinevaid kooliväliseid huviringe. Jalgpall Tammekas, eluslooduse saladused Loodusmajas, värvikas kunst Lastekunstikoolis... – et lapsest ei kasvaks pelgalt koolitark noor, vaid ta avastaks ja arendaks oma võimeid, suhtlusoskust ja tunneks rahuldust harrastusest, mis päriselt köidavad. Huviharidus on haridus, aga lähtub just noore enda huvidest!

Huvihariduse toetamiseks oleme linnavalitsuses võtnud ette olulised muudatused. 2022. aastal alustasime uue pearahasüsteemiga, mis **tõstab rahvakultuuri, loodusteaduste ja mitme teise valdkonna pearaha üle kahe korra**. Mõistagi eeldab see huvikoolidepoolset pingutust – suurema pearaha saavad need koolid ja ringid, kus on tööl kvalifitseeritud õpetajad ja juhendajad, kus tegevus toimub mitmeaastase õppekava alusel ning kellel on ette näidata tulemused konkurssidelt või olümpiaadidelt.

Paranema ja arenema peavad ka huvikoolide töötajad. Selleks alustame peatselt Lastekunstikooli hoovimaja ehitusega ning loodame avada ukseid juba 2025. õppeaasta algul. Teiste huvikoolide jaoks jagame igal aastal investeeringutoetusi vajalike arenguhüpete tegemiseks, olgu selleks

tantsupõrand või digivahendid.

Eraldi tahan rõhutada, et huviharidus pole pelgalt noortele ja nii on käesolevast aastast **eraldi toetus eakate huviringidele, et vanaduspõlv oleks täis eneseteostust**.

Head õpetajad vääriksid aga head palka nii üldharidus- kui huvikoolis. Tartu on ainus Eesti omavalitsus, mis lepib **kooli- ja lasteaiaõpetajate palgatingimused** igal aastal kokku läbirääkimistel ametiühingutega. Esimest korda soovime 2023. a liita lepingusse ka huvikoolide õpetajad. Sest õpetaja on õpetaja ka huvikoolis.

Pearaha tõus, paremad töötajad ja parem töötasu loovad eeldused muuta huvikoolide õpe sisukamaks ja saada päriselt võrdseteks partneriteks meie üldhariduskoolidele. Suurem haridusvaldkonna eesmärk ongi sõnastatud koalitsiooni

509

Lemmit Kaplinski
Tartu abilinnapea

leppes ja meie lubadus on muuta väljaspool kooli omandatud oskuste ja teadmiste arvestamine õppekavas senisest paindlikumaks. Laps, kes arendab oma füüsilisi võimeid trennis haritud noortetreeneri käe all, ei pea alati võtma osa kehalise kasvatus tundidest -- las ta valmistub raamatukogus teisteks õppetundideks. Noor, kes on aastaid omandanud kunstialaseid teadmisi Lastekunstikooli põhiõppes peaks õpetaja koos jõudma otsusele, kas kooli kunstitunnis osalemine on alati vajalik. Vahest võiks tema olla hoopis loovtöö juhendajaks mõnele oma klassikaaslasel?

Võimalusi ühendada erinevaid haridusvaldkondi on lõputult. Aritmeetikaülesandeid saab lahendada paberist voltimise teel, kujundades samas ruumilise mõtlemise oskust. Robotikoolis kasvab teadmine füüsikast, aga ka loogikast ja informaatikast. Selleks, et lahendused ei jääks vaid ühe õpilase keskselt, toetamegi linnavalitsuses pikaajalisi koostööprojekte huvi- ja üldhariduskoolide vahel, aktiivõppeprogramme muuseumides ja teaduskeskustes ning soodustame igal mõeldaval viisil koostööd.

Soovin kõigile Tartu lastele ja nende vanematele huvitavat haridusteed!

Karl Pütsepp: Eestile on iga õpetaja kuldaväärt

Eesti õitsengu tagab tark ning julgelt tulevikku vaatav rahvas. Seda tagavad õpetajad jt haridustöötajad peavad olema kaitstud ja väärtustatud.

Töö hariduses on kutsumus, selles on tohutult põnevust ning meelilendavat, see on erakordselt palju andev elukutse. Õppimisel toimub vaimustavat nii õpilasele kui ka õpetajale. Samas on Eestil veel pikk tee minna, et kõik haridustöötajad tunneksid end kaitstud ja väärtustatuna. Haridusüsteem vajab pidevat arenemist ning arendamist.

Eesti haridussüsteemi ees seisavad suured väljakutsed: sisuline ja toetatud üleminek eestikeelsele koosõppivale koolile, tugiteenuste kättesaadavus alates lasteaiast, õpetajate õiguste tagamine,

sõjapõgenike toomine eestikeelsele õpirajale. Samuti tuleb seada sihte sisulisteks muutusteks: väärtuspõhine kool tähendab teadlikku väärtuskasvatust, teadmiste peavad lisanduma ka oskused seoseid luua ning mõtestada. Jätkuma peab väärikat elujärge tagav palgatõus kõikidele haridustöötajatele – nii kooli-, lasteaiaõpetajale, huvikoolide õpetajale, tugispetsialistidele jt.

Sotsiaaldemokraatide haridusprogrammi keskmes on kaitstud ja väärtustatud õpetaja, koosõppiv kool, igal pool ja kogu elu vältel toimuv õppimine, julgelt tulevikku vaatav noor. Selleks jätkame haridustöötajate palgatõusu, tagame tasuta alushariduse ja ühe tasuta huviringi igale lapsele, varustame haridusasutused tugispetsialistidega, kirjutame õpetajate õigused seadusesse, hoiame lasteaedades laulu- ja liikumisõpetajad, pakume kaasaegseid lahendusi kasutades kooliharidust kõikjal Eestis.

Kolm kokkuvõtlikku sammu, et Eesti õpetajad oleksid kaitstud ning väärtustatud

- 1. Kaitseme õpetajaid!** Kirjutame õpetajate õigused seadusesse ning tagame, et õpetajaid ei saaks vaimselt ega füüsiliselt kiusata ja alusetult süüdistada.
- 2. Jätkame õpetajate palgatõusu!** Konkurentsivõimeline palk tagab toimetuleku, väärika elujärge ja järelkasvu.
- 3. Looime võimalusi!** Võimaldame alustavale õpetajale mõistliku töökoormuse ja tasustatud mentorluse ning kogunud õpetajale enesetäiendust. Taastame motiveeriva karjäärimudeli.

511

Karl Pütsepp
õpetaja

510

Joanna Hoffmann
Tartu Kunstimuuseumi direktor

Joanna Hoffmann: ravikindlustust on vaja kõigile

Sel kümnendil on oluliselt muutunud töötamise viisid. Tösi, lõviosa inimestest käib endiselt regulaarselt palgatööl, ent selle kõrval on muutunud olulisemaks ka teised töötamise vormid: tööampsud, hooajalisus, projektipõhisus. Ravikindlustuse tagab aga regulaarselt laekuv sotsiaalmaks, mistõttu hetkel on Eesti kindlustamata 4,8% elanikkonnast.

Sügisel tuli Eesti Kunstnike Liit välja kampaaniaga "Ravikindlustus kõigile". Kultuurivaldkonnas, rääkides just vabakutselistest, on sageli madalad ja/või ebaregulaarsed palgad ning sotsiaalmaksu ei pruugi nõutud ulatuses-sageduses lihtsalt laekuda.

Samuti tasustatakse loovisikuid tihtilugu viisidel, milles puudub sotsiaalmaks: stipendiumid, litsentsija autoritasud, teoste müügitulud.

Ravikindlustusest ilmajaamine puudutab aga kõikide valdkondade esindajaid, kes ei tööta nn traditsioonilisel moel või on valinud mittetöötamise, näiteks kodus perekonnaellu panustamise.

Eraldi probleem on OÜ-tamine ja enesele miinimumpalga maksimine. See tähendab, et ravikindlustus on olemas, ent riigile laekuvad maksud on väga väikesed.

On tarvis süsteemi reformimist niimoodi, et sellest võidaksid kõik – nii riik kui ka kodanik.

512

Ants Johanson
pärimusmuusik

Ants Johanson: elavad surnud?

Nagu paljud kultuurikorraldajad, olen sageli seisnud dilemma ees, kas ja kelle juurde minna küsima toetust. Eriti kui vastav "rahasoolikas" puudub või tunded, et ei ole õige veel toimumata sündmust üles kiita, sest tead, et erakordsus saab ilmuda vaid loomishetkel – kontserdil, etendusel jne.

Meenub, kui umbes kümnend tagasi, korraldades Tartu Hansapäevi, küsisin toetust ühelt ettevõtelt. Sain äraütleva vastuse, et „muudkui korraldate, aga keegi peab tööd ka tegema”. See kurvastas, samas adusin, et meie suhteliselt noores, postsovetlikus ühiskonnas ei ole säärases vastandamises midagi erakordset.

Nüüd, jõukamas ja kogenumas riigis ei peaks enam keegi enda

kultuuritööd kuidagi õigustama. Sest mõelgem, mis oleks, kui meie elu koosnekski vaid söömisest, töökäimisest, rahalugemisest, ostmisest...? Inimeste, vaimsete olenditena oleksime lihtsalt elavad surnud! Kõik me peaksime pidama loomulikuks, et kultuurielu, sh tippkunstud, ei ole riigi kulu, vaid selge tulu – hoiab inimesed tervemad, loob tuntu üle ilma, aitab teha paremat äri jpm – elada paremat elu!

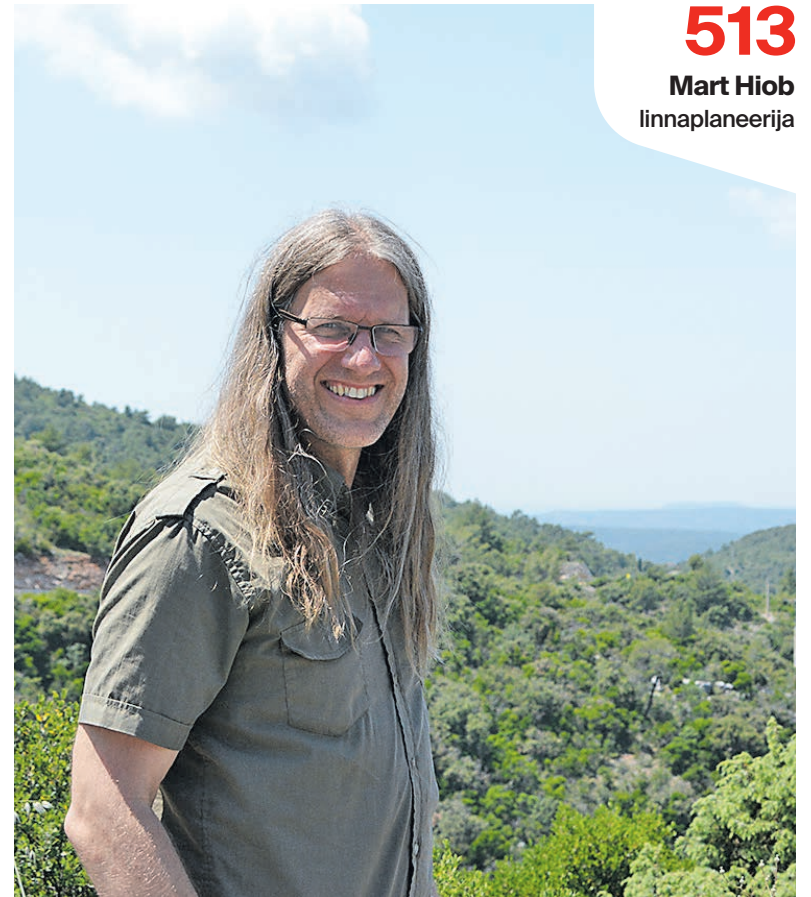
Mart Hiob: keskkonnahoid ja rohepööre

Keskkond on ruum, milles toimub meie elu ja seepärast on selle seisund meile määrava tähtsusega.

Keskkonda võime jagada looduslikuks ja inimtekkeliseks, kuid valdav osa Eestimaast on inimõjutusega looduskeskkond. Oleme aastatuhandeid keskkonda muretult tarbinud, kuid viimase sajandiga on kasvanud mõistmine, et ilma elu hävitamata niimoodi enam jätkata ei saa.

Maailma rahvad on kokku leppinud, et püüame vältida keskkonna edasist halvendamist eelkõige võideldes kliimamuutuse ja elurikkuse hävimisega. Selleks tuleb meil ühiskonnas läbi viia pööre, mille sisuks on energia ja loodusvarade tarbimise kasvu peatamine ja seejärel juba ka tarbimise vähendamine. Seejuures tuleb energiatootmises ja tarbimises üle minna keskkonnasäästlikele viisidele, mis ei paiska õhku kasvuhoonegaase ega mürgiseid aineid ning ei võta kasutusse uusi looduslikke alasid.

Meile võib siin Eestis tunduda, et elame nii hõredalt, et meie mõju loodusele ei ole oluline. On tõsi, et saame nautida loodusmatku ja vaikust, millest suur osa maailma rahvastikust võivad vaid unistada. Samas oleme oma loodust hoogsalt hävitamas näiteks metsa üleraiega ja ebavajalike taristuprojektide ehitamisega. Niimoodi jätkates võime kiiresti kaotada need eelised, mis oleme eelnevatelt põlvedelt päranduseks saanud. Samuti oleksime oma ületarbimisega mustaks lambaks maailma riikide seas.

513

Mart Hiob
linnaplaneerija

Rohepöörde vajadust mõjutab ka asjaolu, et sellega kaasnevad positiivsed muutused meie heaolus. Kui rohkem inimesi valivad näiteks autosõidu asemele jalgsi, rattaga või ühistranspordiga liikumise, paraneb kõigi liiklejate majanduslik seis, väheneb stress, säilib tervis ja me saame maapinda kasutada paremini kui autoparklaks. Kui ka järelejäänud autojuhid vahetavad oma sõiduki keskkonnasõbraliku vastu, väheneb müra ja õhusaaste. Kui toodame elektrit tuulest ja päikesest, ei ole vaja õhku paista tervist ja kliimat kahjustavaid osakesi. Kui tarbime vähem energiat ja asju, jääb

meile rohkem raha muudeks röömudeks.

Kolmas rohepöörde poolt rääkiv põhiline argument on vajadus maailma arenguga kaasas käia. Kui teised maailma riigid maksustavad kasvuhoonegaaside õhkupaiskamist, ei saa ka meie seda jätkata, kui soovime maailmamajandusest osa võtta. Kui Läänes toodetakse varsti ainult elektriautosid, ei taha meie ju sõita edaspidi ainult vene ja hiina autodega. Vastupidi, uusi tehnoloogiad varakult kasutusele võttes on meil palju võita ka majanduslikult.

Keskkonnahoid ja rohepööre on meie tulevik!

Meie sihte:

- 1 Tagame ravikindlustuse kõigile.
- 2 Tõstame vanaduspensioni 1200 euroni, kuid mitte alla 50% keskmisest palgast.
- 3 Tagame eakatele head teenused oma kodus ning vajadusel hooldekodukoha pensioni eest.
- 4 Haridustöötajate palk tõuseb vähemalt 130% keskmisest palgast. Õpetajate õigused on kaitstud. Igas haridusasutuses on tugispetsialistid, kelle palk on konkurentsivõimeline ja väärikas.
- 5 Suurendame teaduse- ja arendustegevuse rahastust ülikoolide ja ettevõtetega koostöös 3%-ni SKPst.
- 6 Parandame oluliselt vaimse tervise abi kättesaadavust, erilist tähelepanu pöörame lastele ja noortele.
- 7 Koostöös kohalike omavalitsustega teeme sarnaselt Tartuga tasuta menstruatsioonitarbed kättesaadavaks kõigis Eesti koolides.
- 8 Tagame taskukohase ja roheline energia ning teeme elektrivõrgud töökindlaks.
- 9 Viime metsaraie mahu jätkusuutlikule, elurikkust hoidvale tasemele.
- 10 Valmistame elanikkonda ette laiapindseks riigikaitseks.
- 11 Seisame kõigi perede väärtustamise eest ja muudame perehüvitised õiglasemaks. Tõstame lapsetoetuse 150 euroni ja indekseerime selle.
- 12 Teeme oma kodu loomise noortele ja peredele kättesaadavaks.
- 13 Kehtestame õiglase astmelise tulumaksu.

Ekspert hindab

”Erakondade valimisprogrammide riigikaitse arendamise visioone võrreldes üllatab Reformierakonna konservatiivsus, Isamaa kasinus ja sotsiaaldemokraatide ambitsioon. Eesti 200 on aga langenud populismi kütke. Sotsiaaldemokraatide riigikaitse valimisprogramm on kõige teraviklikum ja ambitsioonikam.

Siin mängib ilmselt rolli ka SDE juhi Lauri Läänemetsa kaitseliitlase-kogemus.”

Julgeolekuekspert
Meelis Oidsalu

(Postimees 24.01.2023)

Kivist naised on nähtamatud

Elo Kiivet

arhitekt ja urbanist, südalinna kultuurikeskuse projektijuht, sotsiaaldemokraatide Tartu abilinnapeakandidaat

Tartu 37 tähtsamast mälestusmärgist on püstitatud 26 meestele ja kaks naistele ehk oma nime ja näoga naised on 5,4 protsenti kogu monumentipargist (Miina Härma ja Lydia Koidula).

Tartu linna 480 tänavast 13 kannab naisenime, millest üheksa ilmselt kahetähenduslikuna muuna mõeldud (Astri, Eha, Hiie, Vilja,

Õie, Õnne jt), neile vastandub seitse arhailist mehenime (Jaani, Jakobi, Lembitu, Aleksandri jt). Selgelt isikustatud nimelised tänavad on 36 mehel ja kahel naisel – Anna Haaval ja Lydia Koidulal.

Selline ikaldus ei ole midagi meile ainuomast. Visalt kaduvad soostereotüübid kannavad üleilmse harjumuse pitsit. Kuidas mõjub ehitatud keskkond naistele või mismoodi mõjutab patriarhaalne ühiskonnakorraldus linnaelus osalemist, uurib feministlik linnaplaneerimine. Eesmärgiks on luua kõiki ruumikasutajaid võrdsele kohtlev

ruum. See hõlmab kõike alates turvalisusest, tänavavalgustusest, liikuvusest ja järelevalvest kuni monumentide soolise tasakaaluni.

Naiste eemalejäämine ühiskondlikelt jõuolukordadest väljendub ka nähtavas linnaruumis – liiga vähe on neile eraldatud tähelepanu tänavanimelise või lubatud aupaistet monumentidega. Ajaloo-liselt taagad maha raputanud ühiskonnas võiks olla nii, et kivist naised ei ole nähtamatud: feminism ei põleta tuhaks, vaid ehitab võrdsemat ruumi.

Väljavõte 19.06.2020
Sirbi artiklist

514

Eveliis Padar
sotsioloog

Eveliis Padar: strateegiline on valida naised

106 aastat on Eesti naistel olnud valimisõigus – see vabadus on puudutanud vaid umbes nelja põlvkonda. Hind, mis selle õiguse eest makstud on, pole olnud odav – seetõttu ei tohi ka seda õigust kergekäeliselt maha pillata või tühiseks pidada.

Kuigi statistika näitab, et naised käivad usinamalt valimas, on seadused sageli naised mittearvestavad või lausa vaenulikud. Ütles ju Tartu esipoetess Kristiina Ehingi tabavalt, et möödunud aasta oli naiste jaoks hundiseaduste aasta.

Fakt on see, et ebavõrdsust meeste ja naiste vahel leidub pea igas eluvaldkonnas – olgu selleks siis jätkuvalt Euroopa suurim palgalõhe, naiste vähene esindatus esinduskogudes (ka parlamendis on meil ju vaid veerandijagu naisi), vanemliku koormuse ebavõrdne jaotus või eakate naistete vaesusrisk. Ideaalses maailmas võetakse mõlema soo olukorda, huve, kogemusi ja vajadusi poliitika planeerimisel ja rakendamisel süstemaatiliselt arvesse, ent Eestis kohtame jätkuvalt naisi halvustavaid, pisendavaid või tõrjuvaid hoiakuid.

Nutikas valija vajab plaani

Hääletamiseks ei pea olema ekspert, ent peab teadma paari lihtsat tõde. Esiteks, mehi valitakse igal juhul – poliitika on ajalooliselt kippunud olema maskuliinne ja paraku ka misogüünne valdkond, ent see ei peaks ega tohiks nõnda jätkuda ja naistel on selle trendi murdmisel suur roll.

Vaata hoolega, kes kandideerivad Sinu piirkonnas, kuidas on moodustatud valimisnimekiri, kas selle eesotsas on naised, kas naiskandidaadid on meestega ühtlaselt jaotunud, kui suure osakaalu nimekirjast nad moodustavad – see näitab seda, kui võrd erakonnale, kelle poolt plaanid hääletada, soolised teemad üldse korda lähevad ja milline tundlikkuse tase erakonnal selles küsimuses on. Hääletada tuleks selle kandidaadi poolt, kes just Sinu huvide eest kõige tõenäolisemalt seisab ja see ei pruugi olla kõige suurema ja laikivama reklaamtahvli peal olev hall ülikond, vaid inimene, kes empaatilisel suudab enim samastuda just Sinu probleemidega.

Eeskujusid ei saa alahinnata

Kui naised annaksid hääle oma sookaaslastele, oleks meil Eestis ka edaspidi suurema tõenäosusega peaminister või president naine ning uus põlvkond tüdrukuid kasvaks üles eeskujuga, kelle moodi nad oskaksid tahta olla. Eeskujusid ei saa alahinnata ja miks mitte soovida oma tütardele võrdsemat ja võimalusterohkemat tulevikku!

Ristsõna

Kõigi õige lahenduseni jõudnute vahel loosime välja reisi kahele Brüsselisse koos europarlamenti liikme Marina Kaljuranna külastamisega.

VÕIDA REISI!

Vastused saatke 5. märtsiks e-postiga: lahendus@sotsid.ee või kirja teel: Sotsiaaldemokraatlik Erakond, Toompuiestee 16, Tallinn 10137

		TÄNU SOTSIAALDEMOKRAATIDELE ... PENSIONI EEST		VESI- VEE-	NÄITEKS	PILDI-PERSOON	SIIRI ...
VÄNTAV END KAITSE-MINISTER							
KAHEKSA ASTME SUURUNE INTERVALL							
OMA-VALITSUS					NIKKEL KÖHRKALA		
SOOME KIRJANIK MARTTI ...							
EW SOTSIAAL-DEMO-KRAADIST RIIGIPEA IN + NIMI		ISLAMI SÜMBOL	JAAPAN	ROOMA 500	PINDALA-ÜHIK		
TÄHESTIKU VIIES TÄHT					BARBIE PEIKA		
UUDISTE-AGENTSÜSTEEM			TONT, KURADIKE PUUHARU KÄANDES				SUURE TURU
AHJU...				KESK-ERAKOND SÜSINIK		ALATES APELSINI ASUTAJA IN + NIMI	
EESTI SPORDI-ORGANISATSIOON			MARGUS KONNULA JUUBELDUS-HÜÜE				
NAISENIMI				DIAMEETER JA NII EDASI	TARA KÄANDES SÕIDU-VAHEND		
PILDI-PERSOON VAIMULIKU-RÕIVAS							
IDANAABRI NETIKOOD			LAEVA PAIGAL-HOIDJA KÜLIENDUS INGL K			ALEV KOHUSE-TÄITJA	
SDE LOOSUNG: TOIME-TULEK ON ...							VALD
TÄHESTIKU AVAJA		... JA KUULSUS LÕUNA-KOREA SPORDIKOOD		HEKTAR TÜHIPALJAS		MASSI-MEEDIUM	
TUNTUD RAADIO-JAAM ... PLUS				PLAATINA MASS			
LÄHIM RIIK, MILLE PEA-MINISTER ON SOTSIAAL-DEMOKRAAT						LAURI SAATPALU	
OID				LÜHILAINE IDA			
Nuti NR 1 RISTSÕNAD		LINNU NOKALÖÖK					

